

Franciszek Adamczuk

TRANSFER DOŚWIADCZEŃ MIĘDZYNARODOWYCH Z ZAKRESU ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA DOLNYM ŚLĄSKU NA PRZYKŁADZIE AGENCJI ROZWOJU REGIONALNEGO

1. Wstęp

Celem opracowania jest ukazanie problemu transferu doświadczeń z zakresu rozwoju przedsiębiorczości w skali międzynarodowej. Wszechstronnej analizy tej problematyki dokonano na przykładzie agencji rozwoju regionalnego (ARR), podmiotów gospodarczych należących do najbardziej aktywnych na Dolnym Śląsku instytucji otoczenia biznesu (IOB).

Instytucje te transferują liczne doświadczenia transgraniczne i międzynarodowe w rozwoju przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku, rozwijają więzi międzynarodowe oraz aktywnie uczestniczą w rozwoju przedsiębiorczości lokalnej i regionalnej, korzystając z transferu niektórych doświadczeń w tym zakresie przede wszystkim z innych krajów Unii Europejskiej.

W końcowej części artykułu dokonano oceny roli ARR w transferze doświadczeń z zakresu przedsiębiorczości oraz przedstawiono wnioski mogące wzmocnić pozycję tych IOB na rynku regionalnym i międzynarodowym.

2. Pojęcie przedsiębiorczości – wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne

Przedsiębiorczość jest pojęciem niejednoznacznym i wielowymiarowym. Stanowi przedmiot zainteresowania wielu dziedzin nauki: ekonomii, socjologii, nauki o organizacji i zarządzaniu, ekologii, planowania przestrzennego i innych dyscyplin. W literaturze istnieje zgodność co do tego, że nie ma jednej uniwersalnej definicji przedsiębiorczości. Funkcjonuje natomiast bardzo wiele pojęć o charakterze

synonimów, a także pojęcia pokrewne: przedsiębiorstwo, przedsiębiorca itp. Mówi się o postawach przedsiębiorczych, dokonując gradacji tych postaw, o aktywności podmiotów gospodarczych, dzieląc je na mniej i bardziej przedsiębiorcze. Podobna uwaga dotyczy samych przedsiębiorców, czyli osób prowadzących tę działalność.

Wielka Internetowa Encyklopedia Multimedialna określa przedsiębiorczość jako „cechę działania zmierzającego do zapewnienia racjonalnej i efektywnej koordynacji zasobów gospodarczych przedsiębiorstwa oraz umożliwienia osiągnięcia racjonalności gospodarowania oraz efektywności ekonomicznej, która wyraża osiągnięcia racjonalności”. Liczni autorzy często podają bardzo prostą interpretację przedsiębiorczości jako „zdolności do kreowania i zaspokajania swoich i cudzych potrzeb”¹. W literaturze interesująca wydaje się interpretacja J. Brdulaka i M. Kulikowskiego, według których przedsiębiorczość to „gotowość do podejmowania działalności gospodarczej i ponoszenia związanego z tym ryzyka”². C.A. Kent definiuje przedsiębiorczość jako „proces samoniszcący, gdzie nowe pomysły, przyciągają ogromne stado emitatorów, (...) nowa fala przedsiębiorczego geniuszu zmiata stare produkty i technologie, niszcząc stare rynki i firmy, które je dostarczały”³. W dziedzinie międzynarodowych stosunków gospodarczych pojęcie przedsiębiorczości odnoszone jest najczęściej do konkretnych podmiotów gospodarczych, rynków lub przedsięwzięć i do konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarek⁴, natomiast regionaliści ukazują przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju lokalnego lub regionalnego⁵. Przedstawiciele nauk społecznych eksponują rolę jednostek lub grup społecznych, zawodowych, grup interesów w rozwoju przedsiębiorczości

w skali makroekonomicznej lub w układzie przestrzennym, np. warunków pracy⁶.

Na Dolnym Śląsku mamy do czynienia ze swoistą konkurencją, ale i z okazją do współdziałania instytucji otoczenia biznesu. Współdziałanie to nie jest powszechne, co jak wskazują przedstawiciele samorządu terytorialnego, szczególnie widoczne jest wśród agencji rozwoju regionalnego. Samorząd gospodarczy nie funkcjonuje zadowalająco z powodu ułomności obecnego ustawodawstwa w tym zakresie.

¹ S. Gregorczyk, M. Romanowska, A. Sopińska, *Przedsiębiorczość bez tajemnic*, WSP, Warszawa 2002, s. 5.

² J. Brdulak, M. Kulikowski, *Przedsiębiorczość stymulatorem rozwoju gospodarczego*, Instytut Wiedzy, Warszawa 2004, s. 272.

³ Pełny wywód autora na ten temat: C.A. Kent, *Rola przedsiębiorcy w gospodarce*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 2001, s. 543.

⁴ J. Rymarczyk (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006, s. 272-288.

⁵ A. Klasik, *Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie*, AE, Katowice 2002, s. 120-125.

⁶ Z. Pisz (red.), *Zmiany sytuacji społecznej na Dolnym Śląsku w latach 1998-2002*, AE, Wrocław 2005, s. 171-217.

Jak wynika z licznych raportów, m.in. Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Krajowej Izby Gospodarczej, a przede wszystkim Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, rozwój przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku przebiega zadowalająco, szczególnie korzystna jest liczba inwestycji i wielkość zainwestowanego w ostatnich latach kapitału zagranicznego oraz zamierzenia w tym zakresie w przyszłości.

3. Agencje rozwoju regionalnego na Dolnym Śląsku i zakres ich aktywności w rozwoju przedsiębiorczości

Na Dolnym Śląsku według stanu na połowę roku 2007 działa pięć regionalnych ARR. Bliższa charakterystyka ich działalności i lokalizacja jest przedstawiona w tab. 1. Jak z niej wynika, ARR mają cechy zbliżone oraz swoją specyfikę w skali lokalnej.

Tabela 1. Agencje rozwoju regionalnego na Dolnym Śląsku

	Nazwa	Siedziba	Usługi podstawowe
1	Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG SA	Nowa Ruda	PKD, usługi finansowe, Lokalny Fundusz Pożyczkowy Ziemi Kłodzkiej, usługi szkoleniowe, doradztwo dla MŚP, Punkt Szans, Giełda Pracy, Noworudzkie Centrum Przedsiębiorczości – inkubator przedsiębiorczości, programy UE, giełda ofert współpracy
2	Agencja Rozwoju Regionalnego ARLEG SA	Legnica	PKD, ośrodek KSU, programy pomocowe UE, szkolenia, seminaria, konferencje, kojarzenie partnerów gospodarczych, oferty współpracy, organizowanie misji gospodarczych, informacja gospodarza
3	Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego SA	Wrocław	RIF, PKD, Centrum Obsługi Inwestora, szkolenia, konferencje, inwestorstwo zastępcze, projekty odrzańskie
4	Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Jeleniej Górze	Jelenia Góra	udzielanie wsparcia finansowo-kapitałowego, tworzenie nowych jednostek produkcyjnych. i usług, upowszechnienie dostępu do informacji gospodarczej, pośrednictwo w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych z zagranicą, Polsko-Niemiecka Giełda Kooperacyjna, program aktywizacji zawodowej, pożyczki dla MŚP, organizowanie targów budowlanych, szkolenia
5	Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA	Wałbrzych	PKD, ośrodek KSU, Regionalne Centrum Informacji Europejskiej, Agencja Pracy Czasowej, organizowanie szkoleń, konferencji, targów i wystaw

Źródło: UMWD we Wrocławiu, Wydział Rozwoju Gospodarczego.

Do cech wspólnych zaliczyć należy:

- traktowanie rozwoju przedsiębiorczości jako celu zasadniczego,
- współpracę z innymi podmiotami IOB oraz z władzami samorządowymi,
- priorytet zagadnień prorozwojowych,
- docenianie szczególnej roli innowacji w rozwoju lokalnym,
- aktywizację więzi międzynarodowych oraz aktywny udział w procesie integracji europejskiej.

Do cech specyficznych należą:

- zróżnicowana forma własności,
- indywidualizacja zarządzania,
- wykorzystywanie zróżnicowanych form kontaktów z innymi IOB,
- dywersyfikacja celów operacyjnych i strategicznych.

Reasumując, ARR na Dolnym Śląsku prowadzą bardzo szeroką działalność informacyjną i szkoleniową, zajmują się rozwiązywaniem problemów lokalnych. Znaczna część tych instytucji działa w skali ponadregionalnej (międzynarodowej).

Oprócz wymienionych wyżej instytucji na Dolnym Śląsku zarejestrowanych jest kilkadziesiąt IOB, które wykazują się mniejszą lub większą aktywnością w rozwoju przedsiębiorczości⁷. Są to (w porządku alfabetycznym):

- Agencja Mienia „Reliquum” w Wałbrzychu,
- Agencja Przekształceń Własnościowych w Wałbrzychu,
- Bolesławieckie Towarzystwo Gospodarcze,
- Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorców w Jeleniej Górze,
- Cech Rzemiosł Różnych w Kamiennej Górze,
- Cech Rzemiosł Różnych w Kłodzku,
- Dolnośląska Spółka Inwestycyjna,
- Federacja Pracodawców Polski Zachodniej,
- Fundacja Rozwoju Miasta i Gminy Brama Lubawska,
- Fundacja – Wałbrzyska Inicjatywa Społeczno-Gospodarcza,
- Fundusz Regionu Wałbrzyskiego w Wałbrzychu,
- Jeleniogórska Rada Producentów w Jeleniej Górze,
- Jeleniogórskie Stowarzyszenie Kupców w Jeleniej Górze,
- Karkonoskie Towarzystwo Inwestycyjne w Jeleniej Górze,
- OTS Wolna Przedsiębiorczość we Wrocławiu,
- Polskie Zrzeszenie Hotelu, Oddział w Jeleniej Górze,
- Regionalny Związek Pracodawców w Jeleniej Górze,
- Regionalny Związek Pracodawców w Kamiennej Górze,
- Regionalny Związek Pracodawców w Lubaniu,
- Serwis Gospodarczy Eurodatenbank (EDB) w Zgorzelcu,

⁷ Wykaz tych IOB nie jest katalogiem wyczerpującym i wartościującym ich działalność, a jedynie informacją formalną.

-
- Stowarzyszenie Biznesu Ziemi Kamiennogórskiej w Kamiennej Górze,
 - Stowarzyszenie Business Club w Wałbrzychu,
 - Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa w Jeleniej Górze,
 - Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej w Kłodzku,
 - Stowarzyszenie Kupcy i Handlowcy w Jeleniej Górze,
 - Stowarzyszenie Pomocy Gospodarczej „Pogórze” w Podgórzynie,
 - Stowarzyszenie Potrzebujących i Pomagających „Razem” w Jeleniej Górze,
 - Stowarzyszenie Producentów Rolnych w Zgorzelcu,
 - Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości w Jeleniej Górze,
 - Stowarzyszenie Prywatnej Działalności Gospodarczej w Bogatyni,
 - Sudecki Związek Pracodawców w Wałbrzychu,
 - Towarzystwo Inicjatyw Gospodarczych „Nysa Łużycka” w Zgorzelcu,
 - Towarzystwo Inicjatyw Gospodarczych w Wałbrzychu,
 - Wojewódzkie Stowarzyszenie Kupców i Innych Osób Prowadzących Działalność Gospodarczą „Wokulski” w Wałbrzychu,
 - Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług w Jeleniej Górze,
 - Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług w Wałbrzychu,
 - Zrzeszenie Prywatnego Transportu w Jeleniej Górze,
 - Zrzeszenie Zakładów Pracy Chronionej w Jeleniej Górze,
 - Związek Gmin Zagłębia Miedziowego,
 - Związek Kupców i Agentów Handlowych w Lubaniu,
 - Związek Pracodawców Polska Miedź SA,
 - Związek Pracodawców Powiatu Kamiennogórskiego.

W międzynarodowej klasyfikacji usług biznesowych IOB oraz ARR, np. w Niemczech, najczęściej wymienia się następujące funkcje IOB: doradztwo organizacyjne, doradztwo prawne, doradztwo finansowe, kształcenie, konsulting, promocję, udział w restrukturyzacji i programach naprawczych, reprezentację na zewnątrz, udzielanie informacji.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – która wydaje się być najbardziej reprezentatywna – usługi swoje dzieli na: doradztwo, szkolenia, udzielanie informacji, pomoc finansową, proinnowacyjność. Problem nieporównywalności statystyk krajowych utrudnia prowadzenie międzynarodowych badań porównawczych.

Pamiętać należy, że formalnie wiodącą rolę w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku odgrywają władze samorządowe, a konkretnie Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Departament Rozwoju Gospodarczego.

Lista instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w województwie dolnośląskim, nie ma charakteru rankingu – jest wynikiem doboru losowego. Pokazuje jednak koncentrację instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości we Wrocławiu. Poza Wrocławiem istotne miejsce zajmują instytucje zlokalizowane w Wałbrzychu, Legnicy i w Jeleniej Górze oraz nieliczne z innych ośrodków lokalnych.

Pierwszy obszar aktywności IOB to **kojarzenie partnerów gospodarczych i wypracowywanie modelu ich wzajemnej współpracy**. W tej kwestii ważną funkcję pełnią izby przemysłowe i handlowe, a także stowarzyszenia gospodarcze. Wspierającą rolę odgrywają tu stowarzyszenia lokalne, a nawet związki pracodawców czy inne struktury, np. komunalne centra transferu technologii czy centra informacji gospodarczej. Duże znaczenie ma współpraca samorządów lokalnych i regionalnych, współpraca miast itp. W tej dziedzinie ARR mają niekwestionowane sukcesy, co jest widoczne w strukturze podmiotów gospodarczych w regionie, w nowoczesności produkcji, innowacyjności i konkurencyjności. Na Dolnym Śląsku współpraca ta jest niewątpliwie najsilniejszym punktem działalności ARR w transferze doświadczeń z zakresu przedsiębiorczości w wymiarze międzynarodowym.

Drugim obszarem jest **gromadzenie informacji gospodarczej** na potrzeby rozwoju przedsiębiorczości. Pod tym względem czołowe miejsce zajmuje Główny Urząd Statystyczny – Urząd Statystyczny we Wrocławiu. Liczne publikacje są cennym źródłem informacji gospodarczej. Rokrocznie ukazują się nowe pozycje o wysokich walorach użytkowych, pozwalające na dokonywanie pogłębionych analiz. Statystyczne dane gospodarcze są przekazywane podmiotom gospodarczym poprzez systemy oficjalne. IOB przygotowują także liczne analizy specjalistyczne i ekspertyzy tematyczne we współpracy z innymi jednostkami np. z pracownikami szkół wyższych regionu. Dotyczą one m.in. ruchu turystycznego, prywatyzacji, rozwoju handlu. Opracowania te są bacznie analizowane przez przedstawicieli biznesu zarówno krajowego, jak i zagranicznego. Znaczna część danych gospodarczych jest udostępniana bezpłatnie, inne są gromadzone i przetwarzane na zasadach rynkowych przez kompetentne instytucje. W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego trwają prace nad utworzeniem Banku Danych Gospodarczych. Także analizowane agencje nie gromadzą i nie udostępniają bezpłatnie pełnej (zgromadzonej) informacji gospodarczej nt. doświadczeń międzynarodowych, przenosząc ich część do grupy doradztwa – na zasadach rynkowych.

Trzeci obszar to **pomoc prawna i organizacyjna** w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, przede wszystkim przy powoływaniu nowych przedsiębiorstw. W tej dziedzinie główną rolę odgrywają izby gospodarcze i niektóre IOB skierowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, np. cechy rzemieślnicze, instytucje doradztwa gospodarczego. Po polskiej stronie kwestie te są przedmiotem doradztwa lub konsultingu gospodarczego rozumianego jako działalność specjalistyczna prowadzona przez niektóre IOB. IOB preferują więc **doradztwo gospodarcze** jako rodzaj czynności skierowanych także na rozwój przedsiębiorczości w skali lokalnej czy regionalnej. Działalność doradcza jest określana jako konsulting lub zaliczana do konsultacyjnej działalności podmiotu, który ją świadczy. W zasadzie wszystkie instytucje realizują to zadanie, zwłaszcza ARR i izby gospodarcze. Ma to duże

znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości, co podnoszą szczególnie eksperci. Funkcja ta w ARR jest realizowana bardzo dobrze.

Ostatnia kwestia to **współdziałanie IOB na rynkach krajów trzecich**. IOB poszukują rynków zbytu dla swoich partnerów zgodnie z zawartymi umowami bądź na zasadach ogólnych. Wpływa to korzystnie na rozwój przedsiębiorczości, szczególnie w grupie MŚP. Nie dopracowano się jednak modelu wzajemnej współpracy dla rozwoju biznesu w skali regionalnej. Występują nieliczne przykłady współdziałania IOB w zakresie promocji czy planowania przestrzennego. Oczekiwania w tym zakresie są jednak znacznie większe. W tej kwestii ARR nie odbiega od średniego poziomu krajowego.

4. Uwagi końcowe

Rozwój przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku jest procesem niezwykle złożonym. Z przeprowadzonej analizy można wysnuć następujące wnioski.

1. Dolny Śląsk jest odbiorcą szeregu doświadczeń międzynarodowych z zakresu rozwoju przedsiębiorczości, czemu niewątpliwie sprzyjają ARR.

2. Instytucje zajmujące się rozwojem przedsiębiorczości cechuje zróżnicowana aktywność w tym zakresie. Wyraźnie uprzywilejowaną pozycję zajmuje Wrocław, w którym znajduje swą siedzibę większość instytucji o zasadniczej roli regionalnej i ponadregionalnej.

3. ARR obejmują swym zasięgiem całą przestrzeń gospodarczą Dolnego Śląska, i niekiedy współdziałają z innymi IOB, spoza regionu dolnośląskiego, a także zlokalizowanych w innych krajach UE i spoza Europy, np. z USA, Japonii czy z Kanady.

4. W badanej przestrzeni gospodarczej nie występuje zjawisko obszarów o wyjątkowo obniżonej aktywności ARR w tym zakresie. Szczególnie korzystna sytuacja w zakresie rozwoju przedsiębiorczości jest we Wrocławiu i w aglomeracji wrocławskiej.

5. Aktywność IOB jest wyraźnie zróżnicowana, na co wskazują samorządy lokalne oraz dokumenty UMWD, przede wszystkim Dolnośląskiej Rady Gospodarczej.

6. Po wstąpieniu Polski do UE IOB, w tym ARR, udzielają pomocy szczególnie małym i średnim przedsiębiorcom w ich rozwoju i w pozyskiwaniu środków UE na te cele. Dotychczasowa działalność wielu tych instytucji jest oceniana krytycznie m.in. pod względem aktywizacji eksportu w regionie.

7. Celowa jest większa koordynacja, także w skali transgranicznej działalności wszystkich pięciu ARR, przede wszystkim na szczeblu UMWD.

8. Korzystny wpływ na rozwój przedsiębiorczości ma transfer doświadczeń z innych części Europy czy świata. Widoczne jest to przede wszystkim w istniejących na Dolnym Śląsku trzech specjalnych strefach ekonomicznych.

9. Transferowi doświadczeń z zakresu rozwoju przedsiębiorczości sprzyjają organizowane rokrocznie na Dolnym Śląsku takie imprezy, jak Forum Polityczne i Gospodarcze Polsko-Niemieckie w Krzyżowej, Futuralia we Wrocławiu, Dni Gospodarcze, Targi Turystyczne oraz inne przedsięwzięcia targowo-wystawienne.

Literatura

- Adamczuk F., *Dolny Śląsk i Saksonia jako wspólny obszar gospodarczy – aspekty marketingowe i przestrzenne*, [w:] *Problemy regionalne i globalne we współczesnej gospodarce światowej*, red. J. Rymarczyk, W. Michalczyk, AE, Wrocław 2005.
- Adamczuk F., *Formy i zakres współpracy transgranicznej instytucji otoczenia biznesu (IOB) w gminach i powiatach przygranicznych województwa dolnośląskiego*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. E. Sobczak, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 905, AE, Wrocław 2001.
- Brdulak J., Kulikowski M., *Przedsiębiorczość stymulatorem rozwoju gospodarczego*, Instytut Wiedzy, Warszawa 2004.
- Gościński-Kasprzyk D., *Przedsiębiorczość po polsku*, Emka, Warszawa 2001.
- Gregorzak S., Romanowska M., Sopińska A., *Przedsiębiorczość bez tajemnic*, WSP, Warszawa 2002.
- Kent C.A., *Rola przedsiębiorcy w gospodarce*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 2001.
- Klasik A. (red.), *Konkurencyjność miast i regionów a przedsiębiorczość i przemiany strukturalne*, AE, Katowice 2001.
- Kosiedowski W., *Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego*, WTN, Włocławek 2002.
- Strahl D. (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, AE, Wrocław 2006.
- Rymarczyk J. (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.
- Pisz Z. (red.), *Zmiany sytuacji społecznej na Dolnym Śląsku w latach 1998-2002*, AE, Wrocław 2005.

TRANSFER OF INTERNATIONAL EXPERIENCES IN ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN LOWER SILESIA – THE REGIONAL DEVELOPMENT AGENCY. CASE STUDY

Summary

The paper aims to present problems connected to transferring experiences in the field of entrepreneurship development in the international format. A case study of one of Lower Silesia most productive entities – the Regional Development Agency – has been presented.

In Lower Silesia case, business-surrounding entities (as RDA) are responsible for number of such transfers. They develop international relations and take part in local and regional entrepreneurship development by transferring some of other EU countries experiences.

The paper ends with the assessment of RDA role in transferring the entrepreneurship experiences and with the conclusions that can substantiate business-surrounding entities position in the international and regional market.

Franciszek Adamczuk – dr, adiunkt w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.